

Kilencvenöt éve született Kovács K. Zoltán

Kovács Károly Zoltán 1924. március 27-én született Magyaróváron, a közigazgatásilag ideiglenesen egyesített Győr-Moson-Pozsony vármegye határszéli városkájában. Apja, Kovács János, egy börcsi zsellércsaládból származott, a kispolgári lét alsó szintjéig emelkedett a járásbírói állás megszerzésével. Anyja a német származású Lindenhandl (Lindnenhandl) Mária varrónőként dolgozott. A négy elemi elvégzése után a városban 1739-től iskolát fenntartó piaristák karolták fel. A piarista gimnáziumban eltöltött nyolc esztendő több szempontból meghatározó élményt jelentett későbbi életére. Jó tanulmányi eredménye mellett gyengébb képességű, de tehetősebb társait korrepetálta, házitánítókodást vállalt. Első hittanára a papi hivatás elfogadására ösztönözte, de nem érzett erre késztetést, bár az érettségi előtti évében a rendház sekrestyése (kredenciális) lett. [i] Viszont lelkes tagja volt a cserkészcsoportnak, cserkésztiszt is lett, örsével együtt a szigetközi cserkésztáborban is vendégeskedhetett. [ii] A piaristáknál hallott először a francia perszonalista filozófia képviselőiről, Jacques Maritain tanításáról, [iii] majd Emmanuel Mounier munkásságáról, olvasta XI. Piusz pápa Mit brennender Sorge című enciklikáját, amely a nemzetiszocialista Németországban kibontakozó, államilag inspirált katolikusellenességet ítélte el. Tanári javaslatra fordult az érettségi vizsga után az agrárpálya felé. [iv]

1942 őszén kezdte el tanulmányait a négyéves képzést adó Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Főiskolán. Belépett a Foederatio Americana bajtársi szövetségbe, ahol egy szociálisan érzékenyebb Magyarországért küzdött. Bekapcsolódott az iskolán kívüli népoktatásba.

1945. május elején végzős akadémistaként önként bekapcsolódott az évszázados szükségyszerűségnek tartott földreform technikai lebonyolításába. Mosonszentjános községbe kihelyezve szembesült azzal, hogy a megyei kommunisták akadályozzák az életképes kisbirtokok kialakítását, így munkáját a földosztásban részesülők birtokba helyezése nélkül, kényszer miatt abba kellett hagynia. [v] Ezután az országos termelési miniszteri biztosság körzeti intézője lett, majd a győri gazdasági hivatal alkalmazottja volt.

Másodmagával megalapította a Nemzeti Parasztpárt helyi szervezetét, három hónapig a párt mosonmagyaróvári járási titkára is volt, de az Erdei Ferenc vezette baloldali csoport megerősödése után bejelentette kilépését. 1947 nyarán az időközben egyetemi rangra emelkedett Magyar Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaság-tudományi Kar Magyaróvári Osztálya üzemtan tanszékének tanársegédének kérték fel. 1947. augusztus elején a fővárosba utazott, hogy tájékozódjon a Nagy Ferenc miniszterelnök lemondatása utáni politikai helyzetről. Kovács Imre író-politikus társaságában a Demokrata Néppárt Üllői úti választási irodáját is felkereste. Mihelics Viddel, Eszterhás Györggyel és Barankovics Istvánnal folytatott beszélgetése, a párt programjában olvasott perszonalista gondolatok hatására – mivel azok megegyeztek keresztény erkölcsi világnézete és progresszív társadalmi felfogásával – elhatározta, hogy belép a Demokrata Néppártba. 1947. szeptembertől kinevezték (volna) az állattenyésztési tanszék tanársegédjének, de szülővárosában a DNP megyei választási listáján való indulásra is felkérték. Teljesen esélytelennek tartotta bekerülését a törvényhozásba, de a Demokrata Néppárt óriási választási sikere miatt az 1947. szeptember 16-án összeülő országgyűlés egyik legfiatalabb megválasztott tagjaként az alakuló ülésen korjegyző lett. [vi] A néppárti képviselőcsoportban egyike volt a képviselőtársai zömét alkotó agráriummal foglalkozó személyeknek, akik feladatuknak tekintették a paraszti érdekvédelem biztosításának kiharcolását.

A képviselőcsoportban, amelynek zömét gazdálkodók adták, leginkább a pragmatistaként ismert Eszterhás György irányvonalával azonosult. Pártja agrárszakértőjeként több alkalommal bírálta a földművelési tárca költségvetését. Utolsó parlamenti felszólalásakor, mint a képviselőcsoport 1948. november 3-án megválasztott titkára a földművelési tárca 1949. évi költségvetési vitájában [vii] a dán szövetkezeti modellt szorgalmazta s rámutatott, hogy a betervezett költségvetés az egyéni gazdálkodást felszámolni akaró kommunista kollektívizálási politikát készíti elő. A Mindszenty-per után, a fenyegető letartóztatás elől Mézes Miklós szervezésében, több képviselőtársával együtt 1949. február 22-én, kalandos úton átlépték az osztrák határt. [viii]

Mennyasszonyával Bécs felé vette az útját, mert Európában akart maradni. Osztrák néppárti segítséggel került Salzburgba, majd Innsbruckon keresztül a magyar kereszténydemokrata párt képviselőjeként utazott Bajorországba. Barankovics titkáraként 1951-ben megválasztották a Magyar Keresztény Népmozgalom központi titkárának is (1960-ig). 1950-től részt vett a Magyar Katolikus Diákszövetség, majd 1958-tól a Magyar Katolikus Egyetemi, később Értelmiségi Mozgalom (KMÉM-PAX Romana) életében. 1958-ban egyik alapítója volt az 1956-ban menekült magyar kereszténydemokratákat is integráló Magyar Kereszténydemokrata Uniónak. 1960-ban visszavonult a közvetlen pártpolitikai tevékenységtől.

Több éves bizonytalanság, kiegészítő munka után 1951 márciusában újságírói gyakorlattal a Szabad Európa Rádió hírszerkesztője lett. Magyarországi hallgatói Zoltán Károly néven jegyzett előadásait, értékeléseit a Falusi tanácsadó, majd a Nyugati mezőgazdaság című rovatokban ismerték meg. 1956. október 24-én a rádió rendkívüli falusi adásában ő foglalta össze azokat az okokat, amelyek a magyar ifjúság fellépését, követeléseik megfogalmazását és a tüntetésből felkelésbe torkollt megmozdulásukat kiváltotta. [ix] Az 1956. október 26-i mosonmagyaróvári sortűz másnapján a határhoz utazott, hogy segíthessen. Később ismét visszatért Ausztriába, ahol november 15-én a kimenekült O'sváth Györgyöt, a Keresztény Ifjúsági Szövetség vezetőjét arra kérte, hogy vegyen részt a szerveződő emigráns Magyar

Kereszténydemokrata Unió munkájában. [x] (A rádiót fenntartó amerikai politikai vezetés feltartóztatási politikájának 1956-ban lelepleződött csődje miatt kilépett az 1949-es Magyar Nemzeti Bizottmányból is.)

A rádióban az 1958-ban bekövetkezett magyarországi kollektivizálás elkezdése, majd befejezése után az önálló kisüzemi gazdálkodás eszmei értékének és a paraszti életforma hagyományainak, erkölcsi és kulturális értékeinek fenntartásáról szóló műsorokat szerkesztett. A gazdasági mechanizmus bevezetése után a háztáji és melléküzemi gazdálkodás kibontakozásáról tájékoztatott a Paraszt-népfőiskola műsorában. [xi] Az európai és észak-amerikai magyar kereszténydemokrata emigráció munkájának összehangolása érdekében szervezői, levelezői munkát vállalt. Fontos szerepe volt a Közép-európai Kereszténydemokrata Unióban is.

A Katolikus Szemle hasábjain megjelent írásaiban, majd a katolikus tömegmozgalmak részvevőinek és vezetőinek meggyőzésében vállalt múlhatatlan szerepet, hogy emlékeiket megírva megőrizték az utókornak a keresztényszociális-kereszténydemokrata mozgalmak hiteles történetét. Képviselővé választása után negyven évvel, 1987-ben már nyugdíjasként tért haza először (1993-ban végleg hazaköltöztek.) A magyarországi rendszerváltás hajnalán úttörő szerepe volt abban, hogy a Kereszténydemokrata Néppártban a tapasztalatok nélkül álló pártszervezés sikeres lett. A KDNP külügyi és mezőgazdasági szakbizottságának munkájában vállalt feladatokat, részt vett a szakpolitikai programok elkészítésében. Európai látásmódjával, kiemelkedő kapcsolatrendszerével „szürke eminenciásként” – a kifejezés pozitív értelmezésében – szerepe megkerülhetetlen lett, híd volt és maradt a magyar kereszténydemokrata hagyományok tovább örökítésében. Ezért egyik legfontosabb feladatának érezte Barankovics István emlékének és szellemi örökségének ápolását. Munkatársával, „Híven önmagunkhoz” címmel sajtó alá rendezte Barankovics írásait. Legfontosabb kezdeményezése az 2006-ban létrehozott Barankovics István Alapítvány vezetése volt. A Kereszténydemokrata Néppárt Intéző Bizottságában, a Duna Televízió kuratóriumában és a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség elnökségének tagjaként, ott volt és szerepet vállalt, ahol tenni kellett és lehetett a kereszténydemokrata hagyományok és elvek érvényesítéséért, megőrzéséért. Budapesti otthonában hunyt el 2008. március 5-én.

2017-ben „Egy élet a kereszténydemokráciáért” címmel a Barankovics István Alapítvány közreadta válogatott írásait.

Szabó Róbert

[i] OSZK Történeti Interjúk Tára, Kovács K. Zoltán interjú 138. az interjú készítője Kovácsy Tibor, 1990. november 20.

[ii] OSZK Történeti Interjúk Tára, Kovács K. Zoltán interjú 138. az interjú készítője Kovácsy Tibor, 1990. november 20.

[iii] Kovács Károly Zoltán: A Jacques Maritain-i perszonalizmus Barankovics István eszmevilágában. (Előadás) Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára P 2264 10. doboz 5. tétel Kovács K. Zoltán hagyatéka. Különböző témájú művei 1949–2006.

[iv] OSZK Történeti Interjúk Tára, Kovács K. Zoltán interjú. 138. Az interjú készítője Kovácsy Tibor, 1990. november 20.

[v] A Kommunisták Pártjának fokozatos térhódítása és hatalomátvétele Magyarországon. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára P 2264 45. doboz 45/a. tétel Kovács K. Zoltán hagyatéka. Agrártémával kapcsolatos írásai 1952-1986

[vi] Országgyűlési Napló 1947–1949. I. k. 1947. szeptember 16. 766–770.

[vii] Országgyűlési napló 1947–1949. V. k. 1949. január 24. 102. ülésnap 602–608.

[viii] A hat képviselőt magában foglaló menekülési akció részleteire a résztvevők eltérő módon emlékeznek.

[ix] A Magyar Rádió Archivuma: Kovács K. Zolán. Rendkívüli falusi adás. 1956. október 24., 1-6. p. Elhangzott 1956. október 24-én 12 óra 50 perckor. Idézi: Simándi Irén: Magyarország a Szabad Európa hullámhosszán 1951-1956. Országos Széchényi Könyvtár, Gondolat Kiadó, Budapest, 2005. 221-224.

[x] OSZK Történeti Interjúk Tára, Kovács K. Zoltán interjú 138. az interjú készítője Kovácsy Tibor, 1990. november 20.